

Bæredygtig vækst – hvordan?

Idékatalog fra borgerhøring
Herning den 12. januar 2002

TEKNOLOGIRÅDET, JANUAR 2002

Bæredygtig vækst – hvordan?

- baggrunden for borgerhøringerne i Herning, Odense og Glostrup

Teknologirådets projekt ”Bæredygtig vækst – hvordan?” blev startet i sommeren 2001. Anledningen er, at regeringsledere fra Danmark og de andre EU-lande skal mødes med resten af verdens regeringsledere på Verdenstopmødet om miljø og udvikling i Johannesburg i august 2002. Her skal man bl.a. gøre status over, hvor langt man er nået i de enkelte lande og fremlægge planer for det videre arbejde med at nedbringe CO₂-udslip, begrænse forurening, fremme sundhed og andre tiltag for bæredygtig udvikling. I Danmark er vurderingen at befolkningens indsats spiller en stor rolle i dette arbejde. Derfor skal befolkningen også høres om, hvordan de ser på bæredygtig udvikling, hvilke mål befolkningen ønsker at nå og hvordan.

Det er baggrunden for, at Teknologirådet på eget initiativ har valgt at starte projektet om bæredygtig vækst, som borgerhøringerne er omdrejningspunkt i.

Teknologirådet kontaktede kommunerne Herning, Odense og Glostrup for at gennemføre borgerhøringerne her. Kommunerne takkede ja til samarbejdet og har ydet en stor indsats med at løse praktiske opgaver og har desuden stillet lokaler til rådighed.

Umiddelbart efter høringerne præsenteres de idéer, der har lokalt sigte, for kommunens og amtets politikere, lokale miljøorganisationer og for pressen. Et samlet idékatalog fra de tre høringer overbringes til politikerne på Christiansborg, og til alle politikere i kommuner og amter. Det sker når en arbejdsgruppe har kvalificeret forslagene yderligere fx ved at se på, hvilke politikområder og myndigheder borgernes forslag er rettet imod, og hvad der skal til for at imødekomme forslagene.

Om rekruttering af deltagere

Teknologirådet har i samarbejde med den enkelte kommune udtrukket oplysning om navn og adresse på 1.000 borgere i alderen 20 - 65 år i CPR registeret. Disse borgere har modtaget en skriftlig invitation. Desuden annoncerede Teknologirådet borgerhøringen i en lokal avis, som når alle husstande i kommunen (invitationsbrev, annonce m.m. kan ses på Teknologirådets hjemmeside).

Blandt de, der melder tilbage at de er interesserede i at deltage, udvælger Teknologirådet i alt 100 personer, så vidt muligt fordelt så 3/4 er de personligt inviterede og 1/4 findes blandt de, der reagerer på annoncen. Intentionen er at få en bredde i deltagerkredsen og samtidig give dem, der har lyst, mulighed for at deltage.

80 borgere fra Herning Kommune tilmeldte sig høringen. Nogle meldte afbud, og deltagerantallet endte på 55.

Teknologirådet gennemfører projektet i samarbejde med en arbejdsgruppe, som består af:

Bo Feierskov, tekstforfatter, Valør & Tinge A/S

Henrik Kærgaard, udviklingschef, civ.ing., Niras A/S

Ia Brix Jensen, projektleder, Lokal Agenda 21, Danmarks Naturfredningsforening

Jeppe Læssøe, projektleder, cand. psyk. phd, Danmarks Miljøundersøgelser, Afd. for Systemanalyse

Jørn Thulstrup, direktør, cand. polit., Institut for Konjunkturanalyse

Per Paludan Hansen, sekretariatschef, Liberalt Oplysningsforbund

Fra Teknologirådet deltager:

Anne Funch Rohmann, projektleder, afr@tekno.dk, 33 45 53 64

Ida Leisner, projektleder, il@tekno.dk, 33 45 53 55

Morten Andreasen, projektmedarbejder, ma@tekno.dk, 33 45 53 61

Vivian Palm, projektsekretær, vp@tekno.dk, 33 32 05 03

Teknologirådet

Antonigade 4, 4.sal

1106 København K

tlf 3332 0503

tekno@tekno.dk

www.tekno.dk

Borgerhøringen i Herning Kongrescenter lørdag den 12. januar 2002 blev arrangeret i samarbejde med Herning Kommune:

Lis Madsen

Økonomi og planlægning

Tlf. 96 28 22 13

e-mail okplm@herning.dk

Mogens Bentzen, Miljøchef

Miljøafdelingen

Tlf. 96 28 26 50

e-mail mjomb@herning.dk

Hanne Ellgaard, Informationschef

Informationskontoret

Tlf. 96 28 28 90

e-mail infhe@herning.dk

Herning Kommune, Rådhuset

Torvet

7400 Herning

Tlf. 96 28 28 28

www.herning.dk

Dette idékatalog og idékataloget fra de to andre borgerhøringer kan ses og hentes fra

Teknologirådets hjemmeside <http://www.tekno.dk/subpage.php3?survey=1>

Teknologirådets debatoplæg til borgerhøringerne kan ses og hentes fra Teknologirådets

hjemmeside: http://www.tekno.dk/pdf/projekter/p01_vaekst-Debatoplaeg.pdf

Publikationerne kan også fås hos Teknologirådet på telefon 3332 0503,

e-mail: tekno@tekno.dk.

Sig din mening om bæredygtig vækst i Teknologirådets debatforum:

www.tekno.dk/debatforum

Teknologirådet har til opgave at:

- fremme teknologidebatten
- vurdere teknologiens muligheder og konsekvenser
- rådgive Folketinget og regeringen

Oversigt

Indhold	Side
Hvad sker der på borgerhøringen?	1
Udfordringerne, prioriteret	2
Midlerne, prioriteret	3
Udfordringerne med begrundelse og midlerne til at tackle dem – i prioriteret rækkefølge	4
Borgernes evaluering af borgerhøringen	11
To oplæg om Bæredygtig vækst:	
Bo Feierskov: De finder på noget	14
Ia Brix Jensen: Hvilken vej skal vi gå?	19
Program	26
Deltagerliste	28

Hvad sker der på borgerhøringen?

Borgerhøringen afdækker hvilke udfordringer, borgere ser for at vi i Danmark kan sikre en bæredygtig udvikling, og hvilke midler de mener kan bruges til at tackle disse udfordringer.

Borgerne, der deltager i høringen, fordeles i fire workshops. Om formiddagen brainstormer de først på, hvilke udfordringer de hver især ser, og derefter drøfter de, hvilke af udfordringerne de mener er vigtigst – og hvorfor. Udfordringerne formulerer borgerne som spørgsmål efter skabelonen "*Hvordan sikrer vi at...?*" - samt: "*Og det mener vi er vigtigt at forholde sig til fordi...!*". Processen foregår i fire mindre grupper under hver enkelt workshop med 4-6 personer i hver. Hver gruppe har en ordstyrer som den selv udpeger. Når gruppen har fundet frem til, hvilke 6-8 udfordringer de vil prioritere, mødes ordstyrerne fra de fire grupper for at afgøre, hvilke af de fire gange 6-8 udfordringer, der skal gå videre. De må højst vælge 12 udfordringer, eller cirka halvdelen. Når det er sket samles alle høringens deltagere i plenum, hvor alle de valgte udfordringer præsenteres. Deltagerne giver point til udfordringerne, og igen er det kun nogle, der går videre. Det viser sig ofte, at flere udfordringer lapper over hinanden og disse bliver grupperet.

Om eftermiddagen får de samme grupper så hver deres udfordring, som de skal foreslå midler til. Midlerne skal borgerne formulere efter skabelonen: "*...(Idé, mulighed, forslag til middel)...*" – samt "*Dette er et godt middel, fordi det vil have den effekt at...*". Her bliver ingen forslag sorteret fra. I plenum præsenteres udfordringerne endnu engang, nu sammen med de foreslåede midler. Og deltagerne giver igen midlerne point.

Processen kan sammenlignes med en tragt – det der kommer ud til sidst, er det borgerne mener det er vigtigst at fokusere på – og hvordan. Borgerne bliver ikke bedt om at tage stilling til nogle konkrete udfordringer eller midler – de skal selv formulere dem. Styringen går kun på proces – meget lidt på indhold. Der bliver dog i et debatoplæg lagt op til, at det drejer sig om miljø, forbrug, livsstil og teknologi. Debatoplægget består dels i et skriftligt debatmateriale, dels i to mundtlige oplæg der introducerer høringsdagen.

I det følgende er udfordringer og midler præsenteret som de blev udtænkt og formuleret af borgerne. Rækkefølgen afspejler deltagernes prioritering, således at de højest prioriterede udfordringer – dem som borgerne finder vigtigst – står først. Under den enkelte udfordring står det eller de prioriterede midler først. Indledende findes en oversigt over borgernes prioritering i form af en "hitliste" over udfordringerne henholdsvis midlerne (bemærk dog, at kun de midler tages med i middel-hitlisten som får over tre stemmer).

Udfordringerne - prioriteret

- I overskrifter

1. Transport – miljø, sundhed, ressourcer (43 stemmer)
2. Affald – reduktion, genanvendelse (40 stemmer)
3. Viden, vilje og ansvar (24 stemmer)
4. Livsstil og livskvalitet (24 stemmer)
5. Globalt samarbejde (23 stemmer)
6. Fødevarer (19 stemmer)
7. Grønne områder – livskvalitet, trivsel (11 stemmer)
8. Rent drikkevand (11 stemmer)
9. Samspil mellem bæredygtighed og teknologi (8 stemmer)
10. Fornuftigt ressourceforbrug (6 stemmer)
11. Prioritering af miljøspørgsmål (5 stemmer)
12. Mulighed for valg af produkter uden miljø- og sundhedsskadelige kemiske stoffer (4 stemmer)
13. Energiforbrug og produktion (3 stemmer)
14. Social velfærd (3 stemmer)

Midlerne – prioriteret

1. Producenten forpligtes til at tage ikke-nedbrydelige produkter tilbage – fx hårde hvidevarer, batterier, emballage, industrispildevand osv. (28 stemmer)
2. Ensartede direktiver/retningslinjer. Sikrer konkurrence på lige fod. (18 stemmer)
3. 100 % troværdig forbrugerinformation og varedeklaration. Kontrol af uvildig kontrolinstans. Producenten skal være synlig på/ved produktet. Disse foranstaltninger skaber dialog mellem forbruger og producent og medfører ansvarlighed. (12 stemmer)
4. Gratis eller billigere at køre med offentlig transport. Godt fordi miljøet vil blive belastet mindre når flere bruger offentlig transport. (12 stemmer)
5. Oplysning, opdragelse og uddannelse for alle, ung som gammel. Jo mere viden man har, des større forståelse. (11 stemmer)
6. Fælles målsætninger. Giver resultat. (9 stemmer)
7. Forbyde sprøjtemidler v. lovgivning i en given tidsrum, cirka 10 år. Vi vil have renere vand og jord, og det er godt for folkesundheden. (9 stemmer)
8. Emballage skal være nedbrydelig. (7 stemmer)
9. Skat eller moms på brug af ressourcer i stedet for arbejdskraft. (6 stemmer)
10. Opsamling af regnvand/brug af urent vand til toiletskyl. Opsamles i tønder. Dette mindsker forbruget af rent vand. (6 stemmer)
11. Udvikling af et nyt brændstof, der ikke forurener. Godt fordi det ville fjerne forureningen. (6 stemmer)
12. Ikke vugge-til-grav men vugge-til-vugge princippet (jf. Teknologirådets debatoplæg s. 11). (5 stemmer)
13. Både oplysende og økonomiske incitamerter til at handle miljørigtigt. Der skal være en gulerod for at få folk til at agere miljørigtigt, så vi kan holde standarden. (5 stemmer)
14. Udvidelse af gods-jernbanetrafikken. Godt fordi der vil blive mindre trafik med lastbiler og vejnettet vil blive mindre belastet; mindre forurening. (5 stemmer)
15. Bæredygtig balance mellem produktion og pris på fx økoprodukter ved at belønne produktion og brug af disse produkter (sænke afgifter). (4 stemmer)
16. Deklarationspligten: Forståelig deklaration; Hvor stor mængde "farlige" stoffer angives (med grænseværdi angivet); Begrundelse for brugen af ethvert kemikalie. (4 stemmer)

Udfordringerne med begrundelse - og midlerne til at tackle dem

- i prioriteret rækkefølge

Hvordan sikre, at vi har en bæredygtig vækst indenfor transport?

Det stigende transportbehov giver en øget miljøbelastning. Det er et dilemma at bo på landet og samtidig transportere sig bæredygtigt.

Hvordan udvikler vi transporten – privatbilisme og kollektiv trafik, så CO₂-udslip, pladsproblemer og ressourceforbrug minimeres?

Privatbilismen stiger; det kan øge CO₂ udslip; trængsel på veje og i byerne; problemer med at finde parkeringspladser; sikkerhed for cyklister mm.

Hvordan sikrer vi, at transport af personer og gods foregår mest hensigtsmæssigt og at vi udvikler nye muligheder for at styre udviklingen i transport i forhold til miljø, natur og økonomi?

Det er forudsætningen for at begrænse luftforurening samt ikke at efterlade andre miljøbelastende stoffer, samt få det størst mulige ud af den anvendte energi.

Hvordan sikrer vi mindre forurening fra trafikken/en bæredygtig transportudvikling?

Forurening fra transport belaster både det nære, det nationale og det globale miljø

- Gratis eller billigere at køre med offentlig transport. Godt fordi miljøet vil blive belastet mindre, når flere bruger offentlig transport.
- Udvikling af et nyt brændstof, der ikke forurener. Godt fordi det ville fjerne forureningen.
- Udvidelse af gods-jernbanetrafikken. Godt fordi der vil blive mindre trafik med lastbiler, og vejnettet vil blive mindre belastet; mindre forurening.
- Kilometer-godtgørelse til cyklisterne. Godt fordi det kan mindske brug af bil (i byerne).
- Mindre kilometer-godtgørelser til bilisterne. Godt fordi det vil fremme brugen af offentlig transport.
- Udvidelse af den offentlige transport – flere ruter og afgang. Så vil flere mennesker kunne bruge offentlig transport.
- Konkurrencedygtige priser på godstransport. Godt fordi virksomhederne får mulighed for at benytte et mindre belastende transportmiddel.
- Bedre styring på transport (fyld bilen/lastbilen helt op – den skal ikke være halvfuld). Godt fordi det vil mindske belastningen på vejene og miljø.
- Vejafgifter på transport i Danmark. Godt fordi det vil tvinge virksomhederne til at bruge alternativ transport.

Hvordan sikrer vi, at produktion og affald bliver en sluttet ring?

Det begynder at knibe med pladsen til den stigende affaldsmængde; vi må minimere vores ressourceforbrug og begrænse mængden af farligt affald.

Hvordan sikrer vi, at forskellige typer affald begrænses eller genanvendes og håndteres bedst muligt?

Vi må minimere vores ressourceforbrug og begrænse mængden af farligt affald.

Hvordan sikrer vi, at affaldsmængden bliver mindre?

Miljøet er overbelastet.

- Producenten forpligtes til at tage ikke-nedbrydelige produkter tilbage – fx hårde hvidevarer, batterier, emballage, industrispildevand osv.
- Emballage skal være nedbrydelig.
- En mere detaljeret kilde-affaldssortering.
- Information/begrundelser. Opbygger tillid og forhindrer fup og fiduser.
- Brug af tekst-TV og internet til reklamer frem for papir. Fordi det vil spare forbruget af papir og tryksværte. Med deraf følgende mindre miljøbelastning.
- Fremme af nedbrydelige materialer via bonus-ordninger til producenter.
- Pantssystem via forhandlernet.
- Øget brug af leje og leasing via attraktive afskrivningsregler.
- Producentansvar for produktets cyklus – skal kunne returneres til producent ved ”død” (gennem bonus/afgift).

Generelle begrundelser:

Miljøet skånes; ringere forbrug af ressourcer; bedre styring/kontrol af ressourceforbruget; begrænser mængden af farlig affald. Mængden af affald skal styres.

Hvordan sikrer vi viden, ansvarsfølelse og vilje til at gøre noget ved problemerne og en bred debat om miljøproblemerne blandt borgerne og politikerne?

Viden er vigtig at forholde sig til og at have for at vi kan gøre og handle anderledes. For eksempel viden om økologi blandt borgerne, forældres og institutioners ansvar i forhold til at opdrage børn til at være miljøbevidste og, for politikernes vedkommende, viden om hvornår miljørigtige tiltag samt udgifter på kort sigt, er gode på langt sigt.

Hvordan sikrer vi en bred interesse om miljøspørgsmål?

Det gør en forskel – skaber handling.

- Oplysning og debat. Sikrer at informationerne spredes bredt i samfundet.
- Opdragelse i hjemmet, på institutionen, i skolen og på arbejdet. Gør at [informationen] bliver en del af den enkeltes måde at tænke på (en naturlig tilgang).
- Information gennem medierne – spots i TV, reklamer (fx OBS), imellem programmerne (også børnetime). For at nå den brede befolkning.

Hvordan sikrer vi økonomisk vækst og livskvalitet som vi kender den?

Det er det vi ønsker – en livsstil vi har valgt

Hvordan sikrer vi den 'ønskede' livsstil og samtidig nedbringer miljøbelastningen?

Alt peger på, at forbruget vil stige med deraf følgende livsstilsproblemer, såsom: allergi, elektroniske signalpåvirkninger, tidsmangel, stress og madkultur; det at bo på landet kan give særlige miljøproblemer.

Hvordan gør vi det attraktivt at leve bæredygtigt, både økonomisk og i forhold til livsstil?

Økonomi er en motivationsfaktor for at opføre sig bæredygtigt, og den rigtige holdning modarbejder forarming, flygtningeproblemet, overbefolkning.... Det er for eksempel moderne at købe bæredygtigt tøj. Der findes altså salgsgargumenter ud over prisen, såsom "bærbare" etik og moral.

- Oplysning, opdragelse og uddannelse for alle, ung som gammel. Jo mere viden man har, des større forståelse.
- Både oplysende og økonomiske incitamentter til at handle miljørigtigt. Der skal være en gulerod for at få folk til at agere miljørigtigt, så vi kan holde standarden.
- Det hele skal være nemt. Jo nemmere det er, jo flere vil handle rigtigt.
- Pant på emballage/biler/computere/forbrugsgoder. Skal sikre at tingene bliver destrueret på den rigtige måde.
- Regler skal være rimelige og forståelige. Hvis en regel er rimelig og forståelig vil flere overholde og rette sig efter den.

Hvordan sikrer vi globalt samarbejde – globale retningslinier for bæredygtig udvikling?

Forureningsproblemet er en global opgave – både når det gælder vand, luft, jord, kemikalieforbrug. Og vi er en del af et samfund, som er afhængig af andre i global sammenhæng.

- Ensartede direktiver/retningslinier. Sikrer konkurrence på lige fod.
- Fælles målsætninger. Giver resultat.

- Kvalificerede forhandlingspartnere med kompetence. Sikrer en hurtig arbejdsgang.
- Motivation og information: Viden ændrer adfærd.
- Gradvis tilpasning. Så alle kan komme med.
- De enkelte landes deltagelse i konferencer hvor globale udfordringer diskuteres og handling planlægges i enighed. Medfører konsensus ifht. miljøspørgsmål globalt.
- Stille ekspertise og viden til rådighed. Så vi kan lære af hinanden.

Hvordan sikrer vi, at vi har en bæredygtig vækst inden for fødevarer?

Der må tages ansvar for grundvandet/jorden hvilket indebærer:

- ansvaret for en ansvarlig og rentabel produktion af fødevarer
 - ansvaret for en ansvarlig og rentabel forarbejdning af fødevarer
- giver et godt og bæredygtigt miljø/samfund for alle

samt

- det er vigtigt at få løst problemet med kemikaliers indflydelse på folkesundheden.
- 100 % troværdig forbrugerinformation og varedeklaration. Kontrol af uvildig kontrolinstans. Producenten skal være synlig på/ved produktet. Disse foranstaltninger skaber dialog mellem forbruger og producent og medfører ansvarlighed.
- Forbyde sprøjtemidler v. lovgivning i en given tidsrum, cirka 10 år. Vi vil have renere vand og jord, og det er godt for folkesundheden.
- Trods alt – køb dansk. Det er sundere pga. færre sprøjtemidler og mindre transport (CO₂).

Hvordan sikres en udbygning og bevaring af grønne områder i og nær byer?

Vi mener det er vigtigt af hensyn til livskvalitet – trivsel og rekreative muligheder. Lokal grøn politik er vigtig fordi grønne åndehuller er nødvendige for at højne livskvalitet og miljø.

- Nationalt lovkrav om procentvis udnyttelse af grundarealet til grønne områder – skal gælde alle for ellers bliver det pengene der bestemmer.
- Lokalplaner må gerne være mere grønne.
- Grønne områder/lejepladser osv. er beboernes eget ansvar. Kommunerne yder tilskud. Vigtigt af hensyn til det sociale samvær og bedre bevarelse.
- Virksomheder tegner private forsikringer mod miljøskader. Derved bliver det økonomiske et spørgsmål mellem den enkelte virksomhed og forsikringen.
- Der skal altid være en ”grøn stødpude” mellem industri og beboelse. Generne fra industrien bliver derved mindre for beboerne.

Hvordan sikrer vi tilstrækkeligt rent drikkevand til de kommende generationer?

Vand er livsnødvendigt.

- Opsamling af regnvand/brug af urent vand til toiletskyl. Opsamles i tønder. Dette mindsker forbruget af rent vand.
- Fremme motivationen for vandbesparelse. De steder hvor der er kollektiv betaling for vandforbrug ændres det til individuel afregning via lovgivning. Vandforbrugeren motiveres derved via besparelser på egen pengepung.
- Naturparker eller anden ikke-forurenende landbrugsproduktion i jorden over grundvandsressourcer. Dette vil begrænse forureningen af grundvandet mod pesticider og gødningerester.
- Fremme omlægning til økologisk drift: Lette papirarbejdet, øge tilskuddet, afgifter på ikke-økologiske varer svarende til miljøbelastningen. Mere økologi betyder mindre nedsivning til grundvandet.
- Brakmarker anvendes til afgrøder fordi man på den måde kan kompensere for et mindre afkast på andre marker hvor driften omlægges til drift uden sprøjtegifte og kunstgødning. Dette vil sænke nedsivningen til grundvandet.
- Sidste udvej: Ekstrem rensning af havvand eller af vand fra forurenede borer. Det *kan* øge drikkevandsressourcerne.
- Effektiv spildevandsrensning i områder hvor drikkevandet hentes i søer o.lign mhp. at undgå følgevirkninger af forurening så som f.eks. sygdom o.lign.
- Stop for anvendelse af pesticider til man har afklaret evt. skadevirkninger, for at begrænse nedsivning til grundvandet.
- Recirkulering af ”gråt” vand mindsker forbruget af rent vand.

Hvordan sikrer vi samspillet mellem bæredygtighed og teknologi?

Det kan ellers gå ud over menneskets livskvalitet. Mennesket frem for maskiner. (gruppen valgte at formulere midler til en anden udfordring).

Hvordan sikrer vi fornuftig brug af ressourcer, så affaldsproblemer og forurening minimeres? Fx ved genbrug, sortering, brug af materialer, der kan nedbrydes/genbruges.

En bedre styring af ressourceforbruget er en forudsætning for bæredygtig udvikling. Gælder for eksempel også brug af sprøjtemidler.

Hvordan sikrer vi en fornuftig prioritering af miljøspørgsmål contra andre samfundsspørgsmål?

Alt kan ikke være lige vigtigt.

- Upolitiske miljøråd lokalt indstiller til politiske udvalg. Høringer med folk der har relation, kendskab og bredde – engagement der giver viden til politikerne. Borgerhøringer. Politikerne opnår derved viden: Viden skaber engagement og indsigt.
- Fastholdelse af politikerne. Miljørådets opgave er også at fastholde miljømæssige beslutninger og følge op, oplyse befolkningen og skabe interesse.
- Sikre at miljøbeslutninger føres ud i livet.
- Borgerne skal opnå viden via skoler (fx projektundervisning), aviser, tv, radio, publikationer, happenings (miljøfester o.lign.) – globorama, politiske tiltag. Medfører indsigt og engagement.

Hvordan sikrer vi, at forbrugeren kan vælge produkter som er fremstillet uden brug af kemiske stoffer, som har negative virkninger på miljøet og sundheden?

For at sikre at der på ingen måde spredes skadelige kemikalier i naturen/miljøet.

- Skat eller moms på brug af ressourcer i stedet for arbejdskraft.
- Ikke vugge-til-grav men vugge-til-vugge princippet (jf. Teknologirådets debatoplæg s. 11).
- Deklarationspligten: Forståelig deklaration; Hvor stor mængde ”farlige” stoffer der er brugt, angives (med grænseværdi angivet); Begrundelse for brugen af ethvert kemikalie.
- Højere hastighed i forskning og beslutning – bl.a. gennem internationale godkendelsesprocedurer.
- Forsigtighedsprincip ved godkendelse af alle ingredienser og materialer. Vil føre til omvendt bevisbyrde.
- Øget kontrol af Ø-mærket. Fører til større tillid.
- Producentens ansvar (hvis dansk – ellers: importørens ansvar): at tage emballagen tilbage; at redegøre for emballagens indgåelse i økosystemet.
- Udarbejdelse af effektive metoder til afsløring af: kemikalierester; gensplejsede produkter; bestrålet mad. Vil føre til effektiv kontrol.

Hvordan sikrer vi, at energiforbrug og produktion bliver mest hensigtsmæssigt i forhold til både natur, socialt og økonomisk miljø?

Bl.a. fordi vi må være bevidste om forbruget af ikke reproducerbare ressourcer.

- Bæredygtig balance mellem produktion og pris på fx økoprodukter ved at belønne produktion og brug af disse produkter (sænke afgifter).
- Udbyggelse af alternative energikilder medfører besparelser på ikke-reproducerbare ressourcer.

- Generel genanvendelse af affald. For eksempel kan gylle nedbrydes til kunstgødning; plastprodukter kan genanvendes (fx indenfor sundhedssektoren).
- Oprettelsen af økokæder (landsdækkende). Vil give forbrugerne reelle valgmuligheder.
- Mere fokus på øko- og lavenergiprodukter. Giver et sundere miljø og er minimalt energiforbrugende.
- Omtanke ved transport af varer og mennesker. Udstødningsgasser o.l. forurener naturen og er ressourcebelastende.

Hvordan sikrer vi, at vi bevarer og udbygger den sociale velfærd i fremtiden?

Vi vil gerne have et velfungerende samfund både i nutid og fremtid.

Borgernes evaluering af borgerhøring i Herning

Borgerne der deltog i Teknologirådets og Herning Kommunes borgerhøring om ”Bæredygtig vækst – hvordan?” blev bedt om at besvare nedenstående fem spørgsmål. Der er ikke tale om en grundig evaluering, men om en umiddelbar tilkendegivelse af motiver for og udbytte af at deltage i høringen. Der kom i alt 45 besvarelser fra de 55 deltagere, og svarene er meget positive.

Spørgsmål:

- Hvorfor har du ønsket at deltage i borgerhøringen?
- Hvad har dit væsentligste udbytte været af borgerhøringen?
- Ville du deltage i en borgerhøring en anden gang, hvis du fik mulighed for det?
- Deltager du i foreningsliv, frivilligt arbejde eller lignende i din fritid?
- hvis ja, hvilke aktiviteter?
- Hvis du havde mulighed for det, ville du så være interesseret i at deltage i yderligere aktiviteter om bæredygtig udvikling, hvis det bliver aktuelt?

Det sidste spørgsmål er stillet fordi Teknologirådet opfordrer Herning kommune (og de to øvrige kommuner) til at følge op på borgernes forslag til at fremme bæredygtig udvikling. En måde kunne være at inddrage borgerne i arbejdsgrupper, der arbejder videre med forslagene.

- Hvis du havde mulighed for det, ville du så være interesseret i at deltage i yderligere aktiviteter om bæredygtig udvikling, hvis det bliver aktuelt?

35 borgere svarer ja, 1 svarer ja, afhængigt af emne, 8 svarer måske og 1 svarer nej,.

Der er altså stor interesse for at deltage i yderligere aktiviteter. I forvejen er flere af de mennesker, der deltog i høringen, mere eller mindre aktive i deres fritid. Det fremgår af svarene på dette spørgsmål:

- Deltager du i foreningsliv, frivilligt arbejde eller lignende i din fritid?
- hvis ja, hvilke aktiviteter?

30 borgere deltager i frivilligt arbejde eller foreningsliv.

Eksempler er Røde Kors besøgsven, genbrugsbutik, medlem af menighedsråd, skolebestyrelse, lokalhistorisk forening, idrætsforeninger og –klubber, patientforeninger, politiske partier mm. Flere nævner også at de spiller musik, dyrker motion eller anden hobby.

15 har svaret nej på spørgsmålet.

De borgere, der deltog i høringen, ønsker i det hele taget at tage aktivt del i samfundsudviklingen. Det har for mange været motivationen til at deltage i høringen. De søger viden om og indflydelse på bæredygtig udvikling i Danmark, på miljøet, som flere skriver er et utroligt vigtigt emne.

•Hvorfor har du ønsket at deltage i borgerhøringen?

Fordi jeg gerne vil opfylde min borgerpligt. For at deltage i debatten. For at få indflydelse på udviklingen, på indsatsområder. Medbestemmelse på fremtiden. En lille chance for at blive hørt.

For knap halvdelen af deltagerne var det at søge indflydelse og gøre sig gældende som borger på et vigtigt samfundspolitisk område den stærkeste motivation. Den anden halvdel lagde vægt på interesse og nysgerrighed:

Emnet er interessant. Miljøproblemer interesserer mig. Af nysgerrighed efter at vide hvad andre mener. For at dele viden med andre.

Enkelte var specifikt nysgerrige efter at opleve, hvad en borgerhøring er og for at møde Teknologirådet.

•Hvad har dit væsentligste udbytte været af borgerhøringen?

Og hvad fik deltagerne så ud af det? Inspiration, oplysning, ny viden, udvekslet synspunkter, sjov debat, godt samarbejde, deltagelse i den politiske proces. Her citeres nogle eksempler:

”At synspunkterne ikke er så langt fra hinanden. At menigmand har gode, brugelige forslag til løsning af problemerne”

”At alle åbenbart er enige om målet”

”At erfare at rigtigt mange er interesserede i et bæredygtigt miljø”

”Problemstillingen er blevet mere nuanceret”.

”Eftertanke + information = adfærd”

”At blive tvunget til at tænke i større baner”

”At høre andres mening”

”Glæden ved debat”

”At være sammen med andre af kommunens borgere for at udveksle synspunkter og idéer”

”Sjovt og lærerigt – kan godt forstå hvorfor man nogle gange synes at tingene går langsomt”

”At møde så mange forskellige typer mennesker og derved erkende, at det er problematisk at nå hele befolkningen vha den samme informationstype, kampagner osv”

”At høre andres mening og få en ny indfaldsvinkel til ukendte og nye problematikker og forhåbentligt indflydelse på langt sigt”

”At få styrket håbet om at fremme en udvikling, som giver en renere verden til mine børn”

På baggrund af en udbytterig dag er der mange, der svarer, at de gerne vil deltage i en ny borgerhøring.

•Vil du deltage i en borgerhøring en anden gang, hvis du fik mulighed for det?

35 siger ja, 5 siger ja afhængigt af emne, 5 siger måske – ingen siger nej.

To mundtlige oplæg som indledning til borgerhøringen

De finder på noget

af Bo Feierskov, Valør & Tinge A/S

Jeg betragter egentlig mig selv som en rimelig samvittighedsfuld borger hvad angår hensynet til miljøet. Jeg tænker over hvad jeg køber i supermarkedet, jeg cykler og bruger offentlige transportmidler i stedet for bil, jeg smider ikke mit skrald i naturen – og alt det der. Alligevel kan jeg ind i mellem blive lidt i tvivl om, hvor meget det egentlig batter alt sammen. Og hvor stort behov der egentlig er for min indsats og mine afsavn. Jeg mener: hvorfor bekymre sig, hvis der ikke er nogen grund til det.

Nogle gange kan det være ganske sundt at rive sig selv lidt ud af sine fastlåste forestillinger og se tingene fra nogle andre vinkler. Hvis jeg nu havde været en overoptimistisk udgave af Bjørn Lomborg for eksempel; hvordan havde mit syn så været på bæredygtighed og vækst. Jeg har leget lidt med tanken på den måde, at jeg har sat mig ned og skrevet følgende essay, der er forfattet netop i dén ånd...

De finder på noget.

Det kan da godt være, der er hul i ozonlaget, og regnskovene forsvinder, og klimaet ændrer sig – men de finder på noget, det er sikkert og vist. Der er jo ingen, der er interesseret i, at det hele bare ender i død og ødelæggelse og total undergang. Med skjoldede insekter og dybhavsmikrober som de eneste overlevende til at føre livet på Jorden videre. Det er ganske enkelt utænkeligt. Derfor er jeg sikker på, at de finder på et eller andet. Og derfor ser jeg heller ikke den store grund til bekymring.

Der har altid været bekymring. Har det ikke været for det ene, så har det været for det andet; og lige nu er det altså forureningen og drivhuseffekten. Drivhuseffekten er vor tids Ragnarok. Vor tids syndflod. Vor tids græshopper. Vor tids pest. Vor tids asteroidenedslag. Vor tids Cubakrise. Dommedagsprofeterne står i kø – som de altid har gjort – for at forkynde Jordens snarlige undergang. Verdenshavene vil stige lige så hurtigt som mænds sædkvalitet vil falde.

Og når jeg så står – i en skov oppe ved Furesø, eller ved Vesterhavet, eller ved kanten af Grand Canyon – og betragter denne helt overvældende natur, dette enorme hav, dette gigantiske, kæmpemæssige, kolossale, monstrøse monument i himmel og granit. Jamen, så kan jeg simpelthen bare ikke tage de der mennesker alvorligt. Hvem er vi, der tror vi kan ændre noget som helst på jordens tilstand? Jordens sande tilstand? Næh, vi er som myrer i Idrætsparken, der løber rundt nede på græsset og pisker en på én gang hovmodig og apokalyptisk stemning op mellem hinanden; ”hvis ikke vi ændrer vores levevis og holder op med at prutte så meget, så ender det med at Ekstrabladsribunen braser sammen – der er allerede konstateret revner flere steder!”

Tænk: der er mennesker der prøver at bilde mig ind, at hvis jeg vasker mit tøj med en bestemt slags vaskepulver, at hvis jeg maler min båd med en bestemt slags maling, at hvis jeg bruger en bestemt slags elforzinkede søm – så påvirker det klimaet på vores store klode. Helt ærligt! Ok selvfølgelig er vi mange, der gør alle de her ting, og det bliver flere af os. For der er jo også befolkningsekspllosionen - et andet af dommedagsprofeternes yndede emner. Men tænk så lige på, at Jordens samlede befolkning rent faktisk stadig kan stå på Bornholm. Det giver ligesom et andet perspektiv ikke?

Og noget andet er jo at vi elsker ting.

Vi elsker de der bestemte søm. For de ruste ikke. Og så skal vi ikke til at renovere hele carporten om fire år. Og vi elsker vores vaskepulver. Og vores hårtørrere. Og vores biler. Og vores carport. Og alle de ting, der gør livet lettere, sjovere, sødere, blødere, behageligere, varmere, sprødere, saftigere, komfortablere, smukkere, renere, lækrere, mere spændende - og mindre kedeligt. Vi elsker vores mobiltelefoner fordi vi kan komme i kontakt med vores børn og vores venner og med Falck, hvis vi holder lørdag nat på Hovedvej 18 mellem Brande og Arnborg med en sprængt kilerem i Mazdaen.

Vi elsker vores opvaskemaskiner, fordi de giver os tid til at sidde ved vores computere eller vores fjernsyn. Som vi i øvrigt også elsker, fordi de åbner verden for os og giver os informationer og muligheder. Eksempelvis for at bestille og købe ting over Internettet. Ting som teaterbilletter, bøger, Cd'er og rejser. For vi elsker også rejser. Vi elsker vores ture til Thailand og Grækenland og Rom og London. Også selv om vi ved, at den weekendtur til Madrid trækker en kondenssky fra tre tørstige jetmotorer hen over himmelbuen. Både den ene og den anden vej. Vi vil ikke undvære det.

Snarere tværtimod. Vi vil have mere af det. Og vi bliver flere og flere, der vil have mere af alt hvad der gør livet skønnere, saftigere, rarere og rigt på oplevelser. Og hvorfor skulle vi ikke også det? Der er intet der forhindrer os i det. Og der er intet der tyder på at nogen for alvor vil få held til at forhindre os i det.

For tænk engang hvis vi pludselig holdt op med at købe opvaskemaskiner og rejser og elforzinkede søm. Hvis vi pludselig begyndte at gøre som nogle af alle disse dommedagsprofeter ønsker vi skal gøre: Cykle i stedet for at køre i bil. Genbruge i stedet for at bruge. Spare på el og vand. Købe mindre. Købe mere holdbare og fornuftige ting. Sætte forbruget ned og bruge mere tid på hinanden. Så ville der *virkelig* være grund til bekymring. Så ville der nemlig blive virksomhedslukninger, fyringer, arbejdsløshed, depression, tvangsauktioner, selvmord, skilsmisser, statsbankerotter, børskriser, handelskrige og *rigtige* krige. *Virkelig* bekymring der var til at tage og føle på. Og virkelig bekymring er nu engang lettere at forholde sig til end uvirkelig bekymring.

For når jeg ser billederne i fjernsynet af snekaos i Athen og oversvømmelser i Sachsen, Bangladesh, Sverige, Honduras. Når jeg pludselig oplever dyr og planter leve nye steder og gå til grunde i deres vante omgivelser. Når der sker sære og uforklarlige ting. Så virker det bare uvirkeligt. Der er ligesom et ”missing link” mellem mit elforzinkede søm og den truede panda. Derfor kan jeg ikke forholde mig til det. Men en recession derimod – den ville øjeblikkeligt få indflydelse på min hverdag. Den ville påvirke mine planer og mit forbrug. Den ville få mig til at overveje et jobskifte til en sikrere branche. Den ville kunne få mig til at skille mig af med den ene bil. Den ville kunne gøre alting mindre rart, behageligt, knasende. Derfor frygter jeg recessionen mere end jeg frygter den store undergang.

For hvis det virkelig kommer dertil. Så er jeg sikker på, de finder på noget.

Og de er jo også gode til at finde på noget. Jeg læste i avisen at Danmark de senere år har haft *både* økonomisk vækst *og* nedgang i energiforbruget – og dermed udledningen af CO2 til atmosfæren. Hvis det allerede kan lade sig gøre nu, så må der virkelig være potentiale i skidtet. Jeg mener: det er jo alt andet lige minimalt, hvor meget man direkte har forsket i mere energivenlige produkter og produktionsmetoder. Vi befinder os stadig på et Neanderthal-stadie hvad den slags angår, og når der for alvor kommer gang i løjerne, så skal I bare se.

Jeg har prøvet at skue en snes år ind i fremtiden:

Året er 2020. Jeg bliver vækket af klassisk musik, og fladskærmen i loftet oven over min seng viser billeder af natur og kunst. Lejlighedsvis afbrudt af meddelelser fra kontoret; om hvad jeg skal huske i dag. Om aftaler der er aflyst. Eller nye aftaler der er kommet i stand. Der er nyheder. Alt hvad jeg behøver at vide flyder ind fra mine fortrukne medier; økonomi, politik, krisen mellem Kina og Europas Forenede Stater, kultur, og resultaterne fra B&O/Nokia-ligaen i fodbold. Lejligheden er ved at være klar til at jeg står op. Den ved det er mig og ikke min kone der står op nu. Jeg giver hende et kys og går ud under bruseren.

Den sender en afmålt mængde shampoo og vand ned over min krop. Temperaturen er perfekt. Imens jeg barberer mig hører jeg vejrudsigten og anbefalingen af termoindex for tøjvalg. Alt i huset er mekanisk, der er lys og lamper overalt, der er el-varme, elopvarmet sauna, spa-bad – og det bruger en helvedes masse energi. Men energien produceres af nogle højeffektive solceller, som er monteret på taget. 25 x 25 cm fylder aggregatet. Det er også sådan et der driver min bil. En mindre udgave sørger for, at min mobiltelefon altid er maksimalt opladet.

Og sådan er det i øvrigt med alt det isenkram, jeg omgiver mig med: det er fuldstændig energi-neutralt, og der bliver ikke udledt så meget som et gram kuldioxid – bortset fra havegrillen og den gammeldags akustiske brændeovn, som vi ind imellem tænder op i for hyggens skyld.

Når jeg har bil, så er det ikke fordi jeg bruger den til at transportere mig på arbejde. Hverken jeg eller nogen af mine naboer her på vejen kører på arbejde hver dag. Vi arbejder hjemme. Og vi arbejder på alle tider af dagen – tidligt, sent, midt på dagen, eller i weekenden – alt efter hvordan det passer ind i den øvrige families kram. Al affald – hvad enten det er fra husholdningen eller nogle af alle de mange forbrugsgoder som iblandt skal skrottes – bliver bortskaffet på en skånsom måde og genbrugt på alle mulige måder.

Min bil for eksempel: Jeg kører den udtjente øse ned til min Audi-forhandler og får en ny bil med hjem. Jeg betaler et vist beløb om måneden for at have den, men jeg kan ikke eje bilen. Den tilhører for altid Audi, og de sørger for at bilen bliver skilt ad, og at delene bliver sorteret og forarbejdet, så der kan komme nye Audier ud af det skrottede køretøj. Jeg ejer heller ikke min vaskemaskine, eller min støvsuger. Det gør Asko og Philips – og det er *producenternes* ansvar, at tingesterne ikke ender som affald i miljøet – ikke mit.

Borgerhøring: Bæredygtig vækst – hvordan?

Og det er sådan jeg vil have det. Verdens store byrder skal ikke lægges på hverken mine eller min nabos skuldre. De er simpelt hen ikke bæredygtige.

Hvilken vej skal vi gå?

af Ia Brix Jensen, Danmarks Naturfredningsforening

I ”Alice i Eventyrland” spørger Alice på et tidspunkt katten: ”Hvilken vej skal jeg gå?” Katten svarer sindigt, at det kommer an på, hvor hun vil hen. ”Det ved jeg ikke”, siger Alice forundret. ”Jamen, så er det da lige meget hvilken vej du går”, svarer katten.

Kan vi i det hele taget ændre noget?

Teknologirådet har indbudt til en diskussion om, hvor vi skal hen – og hvilken rute, vi skal vælge.

Det er ikke noget jeg tænker så meget over i min hverdag, ruten er jo nærmest givet: hen i vuggestuen og børnehaven med ungerne, videre til arbejde, et smut inden om købmanden på vej hjem, hente ungerne, og hjemme igen.

Men der er jo faktisk rigtigt mange valgmuligheder, selv på en helt almindelig onsdag.

Hvordan transporterer jeg mig frem og tilbage? Hvilke varer køber jeg hos købmanden? Og hos hvilken købmand? Er det mig eller min mand der skal hente og bringe vores tre drenge? Det er beslutninger jeg kan ændre på næsten fra det ene øjeblik til det andet.

Da der lå is på alle de små sideveje i København lige efter nytår, var det først ved 7.30-tiden hver morgen, at jeg besluttede om jeg ville tage min cykel på arbejde, eller finde på noget andet.

Andre ting kan være sværere at ændre på her og nu.

Huset jeg bor i, det arbejde jeg laver, mit arbejdssted, er alt sammen noget, som jeg godt kan lave om på – men det kræver lidt mere tid. Og jeg bliver som minimum nødt til at inddrage min familie i beslutningerne.

Andre ændringer kan kræve en endnu større kollektiv indsats.

Alene kunne jeg nok aldrig ha' fået Brugsen til at stille økologisk mælk op på hylderne. Men mange forbrugers ønske, og påvirkning fra andre forskellige kanter, gjorde, at Brugsen i 1993 ”lige pludseligt” tilbød en række økologiske varer i sortimentet. Inden da kunne man vistnok godt få økologisk mælk i den lille helsebutik ovre på torvet – men det var sjældent, jeg nåede helt derover.

Hvor vil vi hen?

Jeg har gennem mit arbejde i de sidste 7-8 år prøvet at definere bæredygtig udvikling. Det er ikke let. Selvfølgelig ønsker jeg en udvikling, hvor fremtidens generationer – og mine egne unge – får de samme muligheder som jeg har.

Men derudover er der et væld af eksperter, der fortæller os en masse – og oftest er de ikke enige.

Smør er farligt, Kærgården er farligere. Anne Larsen siger ”Fedtfrit”, men andre ernæringseksperter siger, at vi skal bruge ”det gode fedt” til at opbygge cellerne. Alkohol er skidt for leveren, men rødvin er godt for kredsløbet.

I Teknologirådets debatoplæg til denne høring, siger økonomen Peder Andersen at han ikke er i tvivl om, at udviklingen i Danmark er på en bæredygtig kurs. I samme artikel siger økologen Christian Ege klart nej, til spørgsmålet om, hvorvidt vi allerede oplever en bæredygtig udvikling.

Hvorfor er de uenige? Hvad er en bæredygtig udvikling da for noget? Det er det der skal diskuteres i dag.

Lige nu er jeg ansat i Danmarks Naturfredningsforening, hvor jeg sammen med en sydafrikansk miljøorganisation har holdt et kursus om at være forandringsagent for 10 danske og 10 sydafrikanske miljøaktivister.

Sydafrikanernes opfattelse af livskvalitet ligner vores. De ønsker sig ligesom os en økonomisk udvikling, der betyder, at de kan få et arbejde og tjene en løn, så de kan købe sig et hus og en bil, og sende deres børn i skole. De ønsker sig et sundhedssystem, der kan sætte ind over for den bekymrende AIDS-epidemi.

Selvom det fælles udgangspunkt for samarbejdet har været en bæredygtig udvikling, så fylder sociale og økonomiske vilkår nok mere i Sydafrika end de gør i Danmark, hvor vi mest tænker på miljøet.

Danmarks og Sydafrikas vilkår er også ret forskellige.

Den internationale naturfredningsforening, IUCN, har lige lavet en stor undersøgelse af menneskets udvikling og naturbevarelse samlet set.

Sydafrika er på plads nummer 136 ud af 180 lande, mens Danmark er på en 13. plads.

I undersøgelsen har forskerne kigget på både økosystemets tilstand og den menneskelige velfærd. De har defineret bæredygtig udvikling som et "godt liv". Et godt liv har et højt niveau af velfærd både for mennesker og natur.

Man kan bruge billedet af et æg. Naturen eller økosystemet findes omkring os og understøtter mennesket ligesom hviden i et æg ligger rundt om blommen. Både æggets blomme og hvide er afgørende for æggets overlevelse og kvalitet.

Noget af det der spiller ind på den menneskelige velfærd er sundhed, rigdom, viden, undervisning, teknologi, kultur, demokrati, fred, kriminalitet og ligeværdighed.

Danmark er blandt de få i toppen, sammen med Finland og Norge, når det gælder menneskelig velfærd.

Det mener vi faktisk også selv, ifølge en EU undersøgelse i 1999. Selvom vi er overvægtige, drikker for meget og dør for tidligt, mener vi selv at vi har et jernhelbred, og 67% af os erklærer os yderst tilfredse med livet. Det er helt i modsætning til grækerne, hvor 44% er decideret utilfredse med deres liv.

Helt så godt står det ikke til med naturens velfærd. Alle de lande, der nyder godt af en høj levestandard bidrager til miljøets forringelse.

Noget af det der spiller ind på naturens velfærd er naturbevarelse og genopretning, vand, luftkvalitet, den biologiske mangfoldighed og brugen af ressourcer.

Danmark scorer 81 point på menneskets velfærd, Sydafrika 43, knap halvt så mange. M.h.t. naturens velfærd er vi – desværre – tættere på Sydafrika. Danmark scorer kun 31 point på naturens velfærd, Sydafrika lidt mindre med 27 point.

Der er underskud på den menneskelige velfærdskonto i Sydafrika i forhold til Danmark. Så der er ikke noget at sige til, at sydafrikanerne fokuserer mest på job, skole og sundhed, når vi snakker om bæredygtig udvikling.

Det er ingen lande der har høj score på både menneskelig og naturens velfærd. De højstplacerede lande har høje levestandarder, men det globale miljø betaler en høj pris.

IUCN's konklusion er alligevel, at der er håb forude!

Konflikten mellem menneskelig velfærd og natur og miljø kan godt løses – men det handler om de valg, vi foretager os. Naturen betaler en pris for vores velfærd, ikke fordi niveauet er højt, men på grund af den måde, vi opnår velfærden på.

For tiden er vores nye regering på skattejagt. De skal finde 6-7 milliarder på finansloven, som bl.a. skal betale for de lovede forbedringer i det danske sygehusvæsen. Pengene findes. Det er det samme beløb, som vi lige har købt julegaver for, stod der i Søndagsavisen forleden. Det handler altså om valg og prioriteringer.

Og der kan man måske godt undre sig over, at det lykkeligste land i Europa ikke i højere grad vil dele denne lykke med andre, men i stedet strammer op overfor flygtninge og indvandrere og skærer 1½ milliard af ulandsbistanden. Har vi ikke overskud til at dele? Nå, det var vist et sidespor!

Hverdagens dilemmaer: hvilken vej skal vi gå?

Nu vi er ved julen. Når nu jeg har arbejdet med bæredygtig udvikling i en årrække, så forsøger jeg selvfølgelig at gøre ”det rigtige”, også når jeg skal holde jul med min familie.

Men hvad er rigtigt og forkert? Min mand og jeg er ikke miljøfanatikere. Vi flyttede i et gammelt parcelhus i et villakvarter i København for 2 år siden. Vi har egen bil og køkkenhave og høns. Hønsehuset stod der alligevel.

Vi er sparsommelige med ressourceforbrug af vand, el og varme – men mest fordi det er hundedyrt at bo i hus, så det er simpelthen sund fornuft.

Og så kommer julen med alle forbrugsfristelserne og forventningerne om familiehygge. Det bliver jo hurtigt dyrt – både i rede penge og i tid og i ressourcer.

Jeg vil slutte af med at fortælle om 3 forskellige dage i min juleferie – hvor jeg hver dag forsøgte at få mest muligt ud af dagen på forskellige leder og kanter.

Torsdag: cykel og bus, Palads og slik i lange baner

Torsdagen før jul drog jeg med min 5-årige søn og hans fætter i biografen. Faktisk startede Emil og jeg om morgenen med at cykle hen til den gode legetøjsforretning på Frederiksberg. Vi spiste frokost i indkøbscenterets familiecafé, hvor Emil fik burger.

Så hentede vi Emils fætter og tog bussen indtil byen, og gik i biografen så ”Atlantis – det fortabte rige”, mens vi mæskede os i popcorn, cola og slik. På vejen hjem kom vi til at sidde forrest øverst oppe på en dobbeltdækker bus. I mørket var det næsten som at flyve.

Udgifter: 499 kr

Frokost på cafeteria: 95 kr, Klip tur/retur til byen: 26 kr, 3 biografbilleter à 55 kr: 165, 3 slikposer á 35 kr: 105 kr, Cappuccino og sodavand: 45 kr, 2 x popcorn og sodavand: 58 kr

Transport CO₂: 0,54 kg x 3 personer = 1,62

Cykel til Bellahøj retur: 2 x 7 km, Bus fra Bellahøj til Palads retur: 2 x 5 km

Buskørsel: 0.054 kg/km CO₂

Og så det der ikke kan prissættes, måles og vejes: Samværet med Emil og fætter Louis. Jeg har ikke kunne finde svar på, om jeg skal have dårlig samvittighed over at gå i biografen (der skal mange ressourcer til at lave en Disney tegnefilm - og mange ressourcer til at drive en biograf) i forhold til andre forlystelser, f.eks. teatret. Og hvordan er det lige med slikposer? Mon ikke frisk eller tørret frugt er mere bæredygtig? Men det knitrer altså ikke på samme måde...

Lillejuleaften: cykel til toget, spadseretur på Strøget, økoflæsk på Kultorvet

Lillejuleaften var jeg helt inde på Strøget og købe de sidste juleting. Jeg kunne også være blevet i Husum, hvor jeg bor, men der er nu noget helt specielt over Strøget og julelysene.

Men det er en pestilens at parkere i indre København, og mere af den grund en nogen anden, cyklede jeg til stationen og tog toget ind til Strøget for at bytte nogle sko til nye Ecco støvler, købe julegaver og gå hos den økologiske slagter og købe flæskesteg, hjemmelavet sylte og rullepølse. Uden for slagteren stod en af hans venner i kulden og serverede varm cacao med cognac, for der var kø langt ned af gaden.

Udgifter: 660 kr.

Klip tur/retur: 26 kr., Støvler: 200, CD med Johnny Madsen: 160, Økologisk flæskesteg, sylte og rullepølse: 300

Transport CO₂: 1,86 kg

Cykel til stationen: 2 x 1 km

S-tog til København: 2 x 10 km

Togkørsel: 0.093 kg/km CO₂

Og så er der igen det, der ikke kan prissættes, måles og vejes. Den skønne fornemmelse at købe et par nye, behagelige støvler, det at slentre ned af Strøget og kigge på mennesker og vinduer, og mødet med ham, der serverede varm kakao med cognac til dem, der frøs. Der skal mange ressourcer til at holde sådan en gågade i gang - lys, varme, varer i butikkerne. Mon det er mere bæredygtigt at lave et butikscenter? Men så kører folk længere i bil, har undersøgelser vist.

3. juledag: Kælkebakken ved Utterslev Mose

3. juledag var hele familien samlet med mange andre familier i sneen på kælkebakken ved Utterslev Mose. Faster Ghita ringede om morgenen, da hele landskabet var hvidt af sne, og vi aftalte at mødes senest kl. 11. Ungerne smed vi i bilen sammen med den ene kælk vi kunne finde - den anden var et sted i haven, men begravet under sne!

2 stop i 2 legetøjsforretninger på vejen meldte alt udsolgt inden for kælke, så vi havde ingen store udgifter til forbrug den dag. Til gengæld brugte vi den fri natur, og 2-årige Rasmus overvandt sin frygt, og kælkede med fryd ned af bakken sammen med sin mor igen og igen.

Udgifter: 27 kr

Benzin á 7,50 kr/l, brugt knap en liter: 7 kr, 2 pakker lommetørklæder á 5 kr. stk: 10 kr, 1 pakke toffiffee chokolader: 10 kr

Transport CO₂: 1,79 kg (fordelt på 5 personer) = 0,358 kg

Personbil til Utterslev Mose: 5 x 2 km

Bilkørsel: 0.179 kg CO₂/km

Og så det der ikke kan prissættes: jubel, røde kinder, vintersolen, der brød gennem disen, frisk luft og brug af krop og sanser. Flyverdragterne blev lidt mere slidte den dag, men de holder nok alligevel vinteren over, og alle 3 er genbrug - og kan gå til videre genbrug til et nyt hold drenge.

Hvilke valg er mest bæredygtige?

Hvilken dag er mest bæredygtig?

”Vi spørger ikke os selv, hvor meget vi kan tillade os at slå vores børn – hvorfor så diskutere hvor meget vi kan tillade os at ødelægge naturen?” Sådan spørger etnologen Karen Schousboe fra Etisk Råd i et indlæg.

Hvis det handler om at opnå balance mellem naturens velfærd (og det gør vi gennem at passe på den) og den menneskelige velfærd, så er det nok juleferiens kælkedag, der kan kaldes mest bæredygtig, selvom vi sled lidt på naturen ved at bruge den aktivt.

Karen Schousboe konkluderer, at beregninger af bæredygtighed er vigtige. Problemet er bare, at det er svært at beregne – sådan 100% nøjagtigt. Og at der findes mere mellem himmel og jord end kroner, ører og CO₂-udslip.

Kan vi erstatte naturen med Disneyfilm og nye støvler? Vil vi det?

Jeg vil jo helst ikke undvære turen i biografen og indkøb på Strøget. Men måske skulle der være færre af den slags dage? Og flere af de andre? 10 eller 100 dage med Emil og kælk i naturen for hver ene tur i biografen?

Jeg giver Karen ret i, at en god debat om bæredygtig udvikling også handler om en ordentlig overvejelse om hvad det gode, det skønne og det fortrinlige egentlig består i. Vores egen sunde fornuft er her en vigtig ingrediens i debatten, men også dialogen med andre om hvad, der skal være vores fælles værdier.

Og som man måske nok har kunnet høre, så er statsministerens vision om at fælde en masse træer for at give det store stærke træ lys, luft og nye hofter ikke lige min kop the.

Jeg er målløs over, at samme år som vi skal til Sydafrika for at diskutere klodens bæredygtige udvikling sammen med resten af verdens ledere, skærer vi markant i den danske bistand til udviklingslandene.

Omvendt tror jeg sagtens at vi kan skabe en bæredygtig udvikling uden at få mindre livskvalitet.

Miljøforkæmpere er som regel mistroiske over for ”vækst”. Men det er meget menneskeligt gerne at ville vokse i livskvalitet, i viden, i kunnen. Samtidigt ved vi godt, at det ikke er al vækst, som er lige attraktiv. Min 5-årige er stolt, når han hos lægen får at vide, at han er vokset 3 cm og har taget 2 kilo på siden sidst. Men jeg synes, at det er træls at konstatere, at jeg vejer 2 kilo mere efter julesulet end før...

Peter Hesseldahl skriver i Teknologirådets debatoplæg, at et samfund, der forsøger at holde trangen til forandring og forbedring nede, ville være et forfærdeligt sted at leve. Jeg er helt enig. Økonomen Peder Andersen og økologen Christian Ege er faktisk rørende enige om, at ”vækst er godt, hvis det er den rigtige vækst, der understøtter, at kommende generationer får gode levevilkår. Vækst, der ødelægger, skal man sætte politisk fokus op, men det gør man ikke ved at afstå fra vækst.” Rasmus Rune Nielsen skriver andetsteds, at ”Vækst er godt. Spørgsmålet er, hvad vi lader vokse”.

Hvilken vej vil vi? Det kommer an på hvor vi vil hen! Vi skal ha’ fundet ud af hvad der er den rigtige ”vækst”, altså hvor vi vil hen. Så kan vi bagefter finde ud af, hvordan vi gør den mest bæredygtig, det vil sige hvilken vej vi vil gå.

Den 10. januar 2002

Borgerhøring: Bæredygtig vækst – hvordan?

Hvordan vil gerne leve i fremtiden? Og hvordan får vi vækst og forbedret livskvalitet til at gå hånd i hånd med en bæredygtig udvikling? Borgere fra Herning kommune har mulighed for at give nogle gode råd til politikerne – både de lokale og dem i Folketinget – på borgerhøringen

**Lørdag den 12. januar 2002 kl. 9 – 16 i Herning Kongrescenter, Østergade 37,
Herning**

Høringen afsluttes med et pressemøde kl. 16 – 17, hvor et panel af politikere deltager.

Høringen er arrangeret af Teknologirådet i samarbejde med Herning kommune.

PROGRAM

- Kl. 8.30 – 9.00 **Ankomst, tjek ind** og kaffe/morgenbrød
- Kl. 9.00 – 9.10 **Velkomst** v. Lars Krarup (V), borgmester, Herning kommune
- Kl. 9.10 – 9.15 **Introduktion til dagen 1)** v. Mette Seier Helms
- Kl. 9.15 – 9.45 **To oplæg: Perspektiver på bæredygtig udvikling**
Ia Brix Jensen og Bo Feierskov, Teknologirådets arbejdsgruppe
- Kl. 9.45 – 10.00 **Introduktion til dagen 2)** v. Mette Seier Helms

Workshops – 1.del:

- Kl. 10.00 – 11.45 **Fire parallelle workshops: Udfordringerne?**
Hvilke udfordringer er der for at sikre en bæredygtig udvikling i Danmark?
Brainstorm og dialog i mindre grupper.
- Kl. 11.45 – 12.00 **Udstilling** af workshoppens resultater - udfordringerne
- Kl. 12.00 – 13.00 Frokost** i Restaurant Teaterkælderen
- Kl. 13.00 – 13.30 **Præsentation** af workshoppens resultater - udfordringerne
- Kl. 13.30 – 14.00 **Prioritering** af de væsentligste udfordringer

Workshops - 2. del:

Kl. 14.00 – 15.10 **Fire parallelle workshops: Midlerne?**

Midler – hvordan tackler vi udfordringerne?

Idéer, forslag og muligheder – dialog i mindre grupper.

Kl. 15.10 – 15.30 **Udstilling og prioritering** af workshopens resultater - midlerne

Anbefaling af løsningsmuligheder.

Kl. 15.30 – 16.00 **Reception** og afrunding på dagens arbejde

Hæfte med dagens resultater udleveres til deltagerne, politikere og pressen.

Politikerne kan besigtige resultaterne.

Kl. 16.00 – 17.00 **Pressemøde** med panel af politikere.

Hvad hæfter politikere sig særligt ved i borgernes vurderinger og anbefalinger? Hvilke perspektiver ser politikere i høringens resultater?

Panel af politikere fra Herning byråd:

Finn Stengel Petersen (S), Økonomi- og Erhvervsudvalget,
Teknik- og Miljøudvalget

Jens Ove Kjeldsen (Q), Økonomi- og Erhvervsudvalget, Ældre-
og Arbejdsmarkedsudvalget

Johannes Poulsen (B), Økonomi- og Erhvervsudvalget, Kultur- og
Fritidsudvalget

Ulla Diderichsen (V), Økonomi- og Erhvervsudvalget, Børne- og
Familieudvalget

Uffe Sass-Petersen (C), Økonomi- og Erhvervsudvalget

Og fra Ringkøbing Amts Teknik- og Miljøudvalg:

Harry Jensen (V), formand

Bent Ove Pedersen (V)

Ole Kamp (V)

Borgerhøringen ”Bæredygtig vækst, hvordan?”

Lørdag den 12. januar 2002 i Herning Kongrescenter

Høringen er arrangeret af Teknologirådet i samarbejde med Herning Kommune

Deltagerliste (fremmødte)

Workshop A:

Workshopleder: Jeppe Læssøe

Gruppe A.1

Ulla Ørum-Petersen	Folkeskolelærer
Jesper Hammelsvang	Ingeniør
John Kristoffersen	Automekaniker
Lisbeth Clausen	Sygeplejerske

Gruppe A.2

Erik Kristensen	Vicepolitikommisær
Ingeborg W. Rask	Boligrådgiver REAL
Ove Voje Sand	Symaskinemekaniker

Gruppe A.3

Elsebeth Holm	Afdelingsformand, HW Herning
Ole Agerbo Pedersen	Førtidspensioneret bygn.maler
Orla Kriesgaard	Maskinfører

Gruppe A.4

Helle Møjbæk	Økologisk æg-producent
Margit Rytøft Lindbjerg	Arbejdsleder
Ove Vad Rokkjær	Efterløn
Vagn Jeppesen	Efterløn

Workshop B:

Workshopleder: Ia Brix Jensen

Gruppe B.1

Frits Rostrup	Boghandler
Jonna Nielsen	Sekretær
Kirsten Sveigaard	Direktør, selvstændig
Ole Thagaard	Maskinarbejder
Ulla Brøcker	Laboratorieleder, Arla Foods

Gruppe B.2

Vibeke A. Andersen	Salgsassistent
--------------------	----------------

Gruppe B.3

Johannes Dalsgaard
Tove Kappel

Selvstændig erhvervsdrivende
Afdelingsleder

Gruppe B.4

Kirsten Rasmussen
Preben Just
Søren Ottosen Kristensen

Bankassistent
Efterløn
Førtidspensionist

Workshop C:

Workshopleder:

Bo Feierskov

Gruppe C.1

Anita Døfler
Finn Lange
Karl Trier Poulsen
Rigmor Lysgaard

Afdelingssygeplejerske
Førtidspensioneret maskinarbejder
Efterløn
Ekspeditionssekretær

Gruppe C.2

Esther Otthilde Rønnow
Hans Chr. Jensen
Jette Eskildsen
Kjeld Bækgaard

Landhusmor
Arbejdsleder
Flyveroverkonstabel
Bogholder

Gruppe C.3

Elise Bay Rahbek
Helge Gammelmark
Marianne Vihøj
Ole Madsen

Driftsleder
Seminarieadjunkt
Efterløn

Gruppe C.4

Jadwiga Kowalczyk
Jørgen Thomsen
Mariann Hansen
Susanne Stampe Nielsen

Forpagter DSB-minibar
Træindustriarbejder
Lektor
Socialpædagog

Workshop D:

Workshopleder:

Ida Leisner

Gruppe D.1

Annalise Schulze
Tim Jensen
Tina Sandgaard Jacobsen

Efterløn
Efterløn, konsulent

Gruppe D.2

Anders Herløw
Elke Wendt Horsted
Inger Henriksen
Jegathasan Poniah

Lærer
Folkeskolelærer
Væver
Fiberpladearbejder

Gruppe D.3

Allan Hansen Petersen
Berit Østerlind
Erik E. Pedersen

Folkeskolelærer
Lærer, bibliotekar
Lagerarbejder

Borgerhøring: Bæredygtig vækst – hvordan?

Jørgen Asmus Hansen

Pensioneret flyvemekaniker

Gruppe D.4

Brian Vangsgaard

Afdelingsleder

Poul Lützhøft

Efterløn, smed mm.

Steen Blichfeldt

Bygningskonstruktør

Velkomst ved:

Lars Krarup

Borgmester (V)

Deltagere i politiker-panel på pressemøde, medlemmer af Herning Byråd:

Finn Stengel Petersen

(S)

Jens Ove Kjeldsen

(Q)

Johannes Poulsen

(B)

Ulla Diderichsen

(V)

Uffe Sass-Petersen

(C)

Og fra Ringkøbing Amts Teknik- og Miljøudvalg:

Bent Ove Pedersen

(V)

Harry Jensen

(V)

Ole Kamp

(V)

Miljøchartergruppe i Herning kommune:

Jørgen Mortensen - **Workshop A**

Centralforvaltningen

Laura Jepsen - **Workshop B**

Børne- og Kulturforvaltningen

Mogens Bentzen - **Workshop C**

Miljøchef – Teknik- og Miljøforvaltningen

Thorkild Sloth Pedersen – **Workshop D**

Socialforvaltningen

Øvrige:

Elise Baastrup Stilling – **Workshop A**

Teknik- og Miljøforvaltningen

Lis Madsen – **Workshop B**

Centralforvaltningen

Lotte Vinter – **Workshop C**

Teknik- og Miljøforvaltningen

Fra Teknologirådets arbejdsgruppe:

Bo Feierskov

Valør & Tinge A/S

Ia Brix Pedersen

Danmarks Naturfredningsforening

Jepp Læssøe

Danmarks Miljøundersøgelser

Fra Teknologirådet:

Anne Funch Rohmann

Projektleder

Ida Leisner

Projektleder

Jan Opstrup Poulsen

Projektleder

Morten Andreasen

Projektmedarbejder

Borgerhøring: Bæredygtig vækst – hvordan?

Vivian Palm

Projektsekretær

Mette Seier Helms

Proceskonsulent

72 borgere fra Herning Kommune har tilmeldt sig Teknologirådets borgerhøring om "Bæredygtig vækst - hvordan?" i Herning Kongrescenter den 12. januar 2002. 38 af de 31 kvinder og 41 mænd er byboer, mens 34 bor udenfor Herning by. Aldersmæssigt fordeler borgerne sig sådan så 6 er 21 til 30 år gamle, 12 er 31 til 40 år, 18 er over 40 men under 50, 17 er fra 50 til 60 og 19 er fra 60 til 70 år gamle. Af de 72 borgere har 64 svaret på en af de 1.000 personlige invitationer udsendt af Teknologirådet, 6 har reageret på annoncen i avisen og endelig har to deltagere fået kendskab til høringen på anden vis.